

корегуючи мотиви якого не прописані юридичним чином задля ефективного врегулювання та налаштування атестаційного звітування.

Отже, сконцентровані питання дотримання процедури остаточного контролюючого підсумку під час військового стану на оприлюдненій термінологічній основі «комунікативної площини відповідальності» розкриває скрутний гатунок перебігу процесу як атестації так і переатестації, важкі умови очікування та проходження такої важливої процедури, в якій вірогідність огляду наукового внеску деяким чином нівелюється розбалансованою організацією системної координації. Слід враховувати, що залучення атестаційної комісії у роботу в поза установлений спосіб виявляє некодифікований уставом, але обумовлений військовим станом, несуголосний характер виконавського зволікання.

Наразі, при уточненні коригуючого юридичного супроводу слід зважати, як зазначені у цьому дослідженні комунікативно-процесуальні зв'язки оприлюднення зафіксованого виконання вимог до здобувачів третього рівня вищої освіти здійснюються під впливом військового стану під кутом зору з'ясування детермінованої частини атестаційної звітності стосовно функціонально-верифікованих гатунків рольового та дорадчого факторів «комунікативної площини відповідальності».

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-267-1/17>

THE POSTGRADUATE STUDY UNDER MARTIAL LAW IN UKRAINE

НАВЧАННЯ В АСПІРАНТУРІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Kalinina A. V.   **Калініна А. В.**

*PhD in Law,
Senior scientific researcher of the
criminological research department,
postgraduate school inspector of
Academician Stashis Scientific Research
Institute for the Study of Crime Problems,
National Academy of Law Sciences
of Ukraine*

*кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник відділу
кримінологічних досліджень, інспектор
з аспірантури Науково-дослідного
інституту вивчення проблем
злочинності імені академіка
В. В. Сташица Національної академії
правових наук України*

Навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні освіти в Україні в наш час – це результат кількарічної кропіткої роботи освітян, науковців та інших спеціалістів щодо реформування системи підготовки кадрів

рівня доктора філософії, яка б відповідала сучасним реаліям та вимогам світового науково-дослідницького простору. Ефективність нової моделі здобуття освіти на третьому рівні була оцінена майже одразу, ще в процесі прийняття тих чи інших рішень. Адже головна мета, на нашу думку, трансформації моделі підготовки докторів філософії – це максимальна відкритість як результатів наукових досліджень здобувачів, так і процесу їх захисту (окрім, звичайно, дисертацій із обмеженим доступом).

Підготовка дисертаційних робіт та процес навчання докторів філософії останніми роками в Україні пов'язані з низкою умов суворой реальності. Першим викликом для проведення досліджень став карантин, що був введений у зв'язку із необхідністю боротьби із пандемією COVID-19 (який, до речі, триває і зараз). Головною перепорою в цьому випадку стала неможливість працювати у дистанційному режимі над практичною частиною дисертацій, виконувати емпіричні дослідження. Більше того, навіть не у всіх дослідженнях і теоретичну частину можна підготувати, працюючи не в установі чи поза межами певних спеціалізованих бібліотек. Та виявилось, що виклики карантину (за період якого всі освітяни та науковці країни освоїли безліч інструментів дистанційної роботи) – це лише основа для тих умов, в яких опинилася наша держава, починаючи з 24 лютого 2022 р.

Введення в Україні режиму воєнного стану у відповідь на російську агресію, небезпека, викликана бойовими діями, перебування постійно у стані психологічної напруги явно не сприяють зайняттю наукою, а тим паче – продовженню досліджень молодими науковцями.

У звіті за результатами опитування «Українські вчені в умовах війни – 2022», проведеного Радою молодих учених при МОН України спільно з Благодійною організацією БФ «Людина» та Офісом підтримки вченого, влучно надається опис реалій української освіти та науки: «Масштабні територіальні переміщення торкнулись багатьох: заклади фахової передвищої та вищої освіти, наукові установи тимчасово переміщені з південно-східних регіонів України задля збереження життя та здоров'я громадян; переміщені студенти та науково-педагогічні (наукові, педагогічні) працівники усередині країни та за кордон. Важко спрогнозувати повернення чи втрату студентського та науково-педагогічного (наукового, педагогічного) потенціалу як з причин переміщення і прямої участі у воєнних діях, так і з причини тимчасової окупації територій, на яких знаходяться заклади передвищої фахової та вищої освіти, наукові установи та проживають студенти і науково-педагогічні (наукові, педагогічні) працівники» [1, с. 1].

Однак із часом людина пристосовується до будь-яких умов. Для когось ці події стали лише додатковим стимулом для завершення і захисту або, навпаки, початку власного наукового дослідження та вступу до аспірантури / ад'юнктури / прикріплення як здобувача.

Підготовка докторів філософії – це складний багатокомпонентний процес, успіх якого залежить від тісної співпраці між аспірантом, його науковим керівником (керівниками), гарантом освітньої програми, викладачами та адміністрацією закладу. Головними проблемами функціонування аспірантури / ад'юнктури із введенням воєнного стану стали:

1) складність комунікації між здобувачем ступеня доктора філософії та його науковим керівником (керівниками) через відсутність стабільного зв'язку (мобільного, Інтернет і т.п.). На окупованих територіях, наприклад, такий зв'язок відсутній взагалі;

2) збереження документації (в тому числі й в електронному вигляді);

3) пошук асинхронного способу здійснення навчального процесу (наприклад, за допомогою «google classroom»);

4) ускладнений доступ до інформаційних ресурсів (бібліотек, наукових установ та ін.);

5) складність проведення захистів дисертацій у зв'язку із низкою організаційних моментів (зокрема, необхідна наявність стабільного електропостачання та Інтернет-зв'язку для забезпечення трансляції захисту, технічні можливості для оприлюднення відповідних документів тощо).

Звичайно, що перелічені вище проблеми функціонування аспірантури / ад'юнктури не є не переборними, адже основна умова для навчання – це перебування у безпеці як здобувачів, так і всіх інших, причетних до його підготовки, осіб.

Таким чином навчання в аспірантурі (його початок, продовження чи завершення) – це вибір кожного. Нажаль, не у всіх вищих навчальних закладах та наукових установах є можливість підтримувати своїх аспірантів. Однак в таких умовах завжди необхідно використовувати всі можливості для забезпечення здобувачеві можливостей реалізації його права на освіту.

Література:

1. Звіт за результатами опитування «Українські вчені в умовах війни – 2022». Київ: б.в., 2022. 21 с.